P. n. g. Hutter Ivan, prof. v p.
Grad Sv. Jurij Zg. Sv. Kungota
Masaryk

Posamezna številka stane 75 para

Naročnina listu: Celo leto 60 din., pol leta 30 din., četrt leta 16 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 120 din. Inserati ali oznanila se naračunajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primerna popust. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Telefon interurban št. 113.

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Poštnina plačana v gotovini.

STRAŽA izhaja v pondeljek, sredi in petek. Uredništvo in upravništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Z uredništvom se more govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure. Rokopisi se ne vračajo. Nezaprte reklamacije so poštnine prostе. Telefon interurban št. 113.

139 štev. Maribor, dne 4. decembra 1922. Letnik XIV.

Zmaga delovnega ljudstva.

Po dosedaj znanih podatkih je dobila Zveza delovnega ljudstva *3952* glasov, Jugoslovanska zajednica *2819*, policajdemokratje žerjavovci *1822* in kristanovci *295* glasov. Zveza delovnega ljudstva (SLS, neodvisni delavci in dr. Perićeva socialistična skupina) ima torej *1130* glasov nad *relativno večino*, ki je po policajdemokratskem samoljubju potrebna, da dobi upravo občinske avtonomije popolnoma v svoje roke. *Zmaga delovnega ljudstva je torej popolna* in v nasprotnih taborih imevna *poparjenost* in očividno *razočaranje*, ki se pozna tudi v Mariboru. *Policajdemokrati, staroliberalci, kmetijaci, Kristanovi socialisti in narodno-socialni cicibambuli takega poraza niso pričakovali.*

—o—

LJUBLJANA ZA — AVTONOMIJO!

Zakonodajna avtonomija z glavnim kulturnim, gospodarskim in političnim središčem v nedeljeni in nedeljivi Sloveniji je dobila svojo izrazito sankcijjo pri občinskih volitvah v beli Ljubljani. Zmagala je slovenska razsodnost, zmagala je socijalna pravičnost, zmagala je poštenost! To nam je zadoščenje za vse prestane hude boje, to nam je v ponos za naša vedno čista in neomadeževana krščanska načela, to nam je zalog in jamstvo za boljšo bodočnost in neizpodbitna, izrazita in nedvoumna beseda slovenskega delovnega ljudstva. V ljubljanskih občinskih volitvah je temeljit dokaz, da je naša pot edino prava, edino odrešilna ter — kar je glavno — edino poštena in — odločna. Nismo obupavali nad našim ljudstvom in vedeli smo, da bo našlo sebe v trenutku, ko bo pritisk najhujši. In nismo se varali.

Dovolj je v Sloveniji prostora za grobove naših nasprotnikov. In grobokopi slovenskega ljudstva so topot izkopali sebi grob,, ki ga ne odpre nobena sila več. Za ta grob so se udinjale režimu, žal, tudi stranke, od katerih bi pričakovali — sodeč po njihovih besedah — da se založe za svoje pristaše vsaj s socijalnega stališča. Toda ni se zgodilo. Proti zvezi delovnega ljudstva so nastopili žerjavovci s svojimi umazanimi rokami, staroliberalci, znani nacijonalizatorji, narodni socijalisti, kot nebogljeni otroci liberalnih očetov, neizogibni samostojni svinjsko-volovski aferaši, novo pečeni srbski radikalci in ostanki Kristanove žlahte. Torej cela vrsta najizrazitejših in najkoruptivnejših elementov, kar jih sploh premore slovenska zemlja. Nastopali so s sredstvi, ki so jih nagrabil raz bogato obložene vladne mize, na katero so ti politični rokomavharji pomagali znositi z glasovanjem za oderuško posojilo, za nove davke in vojne kredite ter z odjedanjem krvavo zasluženih uradniških in duhovniških plač. S temi koruptnimi sredstvi so, kakor se nam je poročalo, celo kupovali glasove, poskušali korumpirati kandidate, izdajali posebno volilno glasilo in z nesramnim in podlim varanjem javnosti so nameravali doseči, da se jim v Beogradu ne izmuzne zlata riba, katero so doslej držali na trnku glasov prevarenih volilcev.

Ljubljana je spregovorila. Njen govor je spontan izraz vsega našega ljudstva, ki je končno obračunalo s slepomišenjem. Ta govor je zrušil zadnji steber Pašič-Pribičevičevemu režimu v Sloveniji. Ljubljana, ki je bila zadnji up in edini adut v rokah odurnih centralističnih režimovcev v Sloveniji je izpodbila absurdnost dr. Kukovčeve «napredne koncentracije« in delitve Slovenije.

Želeti bi bilo, da poskusijo desedanji mogotci ob vladnem krmilu z novim nasiljem nad večino delovnega ljudstva v ljubljanskem občinskem svetu. Z novim nasiljem bi odprli oči še tisti peščici prodanih hlapcev, da spregledajo in spoznajo pot — k avtonomiji občin in pokrajin.

Zmaga delovnega ljudstva v beli Ljubljani nam bodi v spodbudo, da z isto vnemo, navdušenjem in enotnostjo izvojujemo tudi v državnozborskih volitvah, ki po vsem tem ne morejo biti več daleč, po celi Sloveniji uresničenje naših upravičenih zahtev. Sedaj je jasno, da vse, kar ni prodano suženjskemu režimu in kar živi od dela svojih rok in svojega uma, stoji neomajno za svoje gospodarske, socijalne in kulturne pravice v boju za politično in upravno zakonodajno avtonomijo združene Slovenije!

Oh, kako majhni so razni Ilešiči in žerjavovci vspričo sijajnih volilnih rezultatov bele Ljubljane. — Hvala zavednim volilcem!

Naj živi središče združene Slovenije! Naj živi delovno ljudstvo!

—o—

Politični položaj.

Ostavka vlade. Radikalci so nastopili s svojo solo-igro za rešitev današnjega režima. Pašič je sklenil podati ostavko. To se je sklenilo najprej v radikalnem klubu in oskrbelo se je tudi, da se kralja pregovori, kako bi se dalo silno parlamentarno vladati tudi brez demokratskega kluba, ki je v nevzdržnih in silno zamotanih razmerah. Pašič je šel na dvor in kralj je poveril vodstvo vseh poslov do sestave nove vlade sedanjemu kabinetu, Pašiču pa mandat za sestavo novega kabineta. In tako se bo nadaljevala perfidna igra. Za vsako važno in nujno stvar bo — vlada v krizi in Pašič bo lepo počasi razmišljal o razdelitvi ministrskih stolčkov. Mogoče se bo Pribičevič definitivno s svojim pajdaši pridružil radikalcem, ali bo pa Pašič s svojimi ljudmi, vladnimi muslimani in samostojneži, ki so vsakomur na razpolago, porazdelil ter zasedel ministrske fotelje. Režimu se na vsak način tako življenje zopet podaljša, zlasti, če Davidovič še sedaj s svojimi ne stopi odkrito na plan kot prava opozicija.

Tajne konvencije s fašisti. Režimsko beograjsko «Vreme« je objavilo nekako konvencijo ali dogovor, ki naj bi bil sklenjen med italijanskimi fašisti in frankovci. Konvencija je bila sklenjena v svrho ustanovitve neodvisne Hrvatske. Kot kompenzacija se prizna Italijanom tretja cona v Dalmaciji. Politični krogi so prepričani, da je bila ta konvencija tiskana na zahtevo Pašiča in Pribičeviča, da bi se diskreditiral Radič. Ta manever pa je bil prepozen, ker je Hrvatski blok že prej izključil frankovce. Splošno se pa sodi, da je ta konvencija navadna izmišljotina. — Če se že hoče govoriti o zvezah s fašisti in če se že misli na to, da bi mogli obstojati kaki tajni dogovori na škodo dela naše države, potem bi se našlo za to še največ povoda v najožjem krogu oblastnikov Pašič-Pribičevičevega režima. Slavospevi na fašista Mussolinija in košatenje velesrbskega šovinizma z neprestanim vzklicevanjem na razne izjave italijanske fašistovske vlade, vse to ima na vsak način več resnega in pomembnega ozadja, kot pa politika frankovcev.

Naklepi režimovcev proti Hrvatskemu bloku in spremembi političnega kurza postajajo vedno bolj nervozni in tudi podli. Pribičevič je napel vse sile, da nahujska frankovcev po ljudeh, ki so doma in zunaj z njimi v zvezi, ter tako razvpije Radiča in druge blokaše, na drugi strani si pa prizadeva, da hrvatskim masam napačno predstavi politiko voditeljev bloka. Po policajdemokratskih listih je natrosil vse mogoče lažnjive vesti in tako končno tudi to, da se Radič, oziroma blok, strinja z vidovdansko ustavo, da ne zahteva nobene prave spremembe režima, temveč samo to, da se Hrvatska ne razdeli na štiri, temveč na manj oblasti. Predrznost režimovcev gre v teh lažeh celo tako daleč, da se je trdilo, kako je demokratski desident, bivši hrvatski ban dr. Tomljenovič sam prinesel tako Radičevo izjavo v Belgrad ter naznanil, da mu sledi Radič sam s svojimi ljudmi že dne 2. decembra. Ker je dr. Tomljenovič poštenjak in ne lopov, ki bi hotel igrati vlogo zamorca v tej režimski goljufiji, ki je hotela hrvatsko ljudstvo raz vneti proti bloku, se je vse to hitro postavilo na laž. Dr. Tomljenovič je dal uredništvu «Hrvata« izjavo, ki pravi, da so vse vesti o njegovem sporočevanju zlagane od ljudi današnjega režima, ki so tako trdo pritisnjeni ob zid, da cvilijo ter si skušajo z lažmi pomagati. Ko to ni uspelo, se je poskusilo z «razkritjem« o italijansko-madžarsko-frankovskih zvezah. Tudi to ne drži, ker javnost že vidi, da je ravno Pašič-Pribičevičev režim v najboljših zvezah in idejnih stikih z italijanskim fašizmom. — Radikalci imajo zopet svojo posebno taktiko. V četrtek zvečer se je vršila kratka seja ministrov, članov radikalne stranke, na kateri se je razpravljalo o političnem položaju. Na konferenci je prevladovalo mišljenje, da je najboljši izhod iz sedanje situacije, ako se seje narodne skupščine odgodijo do 15. januarja. To naj bi se Pašiču poverila volilna vlada. V vseh političnih pravega dela! Ako bi se pa položaj do 15. januarja ne izpremenil, naj bi se parlament odgodil še delj, potem naj bi se Pašiču poveril volilna vlada. V vseh političnih krogih pa se na to akcijo ministrov-radikalov gleda z velikimi dvomi. Misli se, da radikalni ministri te vesti širijo namenoma, da bi vplivali na nezadovoljne elemente v vladni koaliciji, kateri se zelo boje volitev. Toda zna se na drugi strani, da tudi radikali nikakor ne želijo volitev, preden skupščina ne odglasuje uradniškega ter invalidskega zakona, ker bi sicer ne imeli s čim agitirati zase. Zato se smatra za sigurno, da bode skupščina delala dalje. — Dr. Tomljenovič ima popolnoma prav, ko pravi, da je režim silno trdo potisnjen ob steno. Rad bi razglasil, da parlament nima nobenega dela, pa le ne more, volitve bi rad izvajal, pa se boji in nima s čim vabiti in mamiti volilcev in še le v skrajnem slučaju bodeta Pašič in Pribičevič delala na tem, da od kralja izposlujeta razpust narodne skupščine. To pa jim dozdaj ni uspelo, ker bi tak ukrep izzval v narodu veliko ogorčenje. Zato skušata, da bi se narodna skupščina odgodila vsaj do preko Božiča, da tako dobita čas za intrige proti Hrvatskemu bloku in sicer obstoja njihov načrt v tem, da nahujskata frankovce proti Radiču in zajedničarjem. Doslej se je še vse izjalovilo, časopisne vesti so se razkrinkale kot laži in mogoče je, da posežeta še po zadnjem sredstvu: podtikanju kake zarote, atentata ali kaj takega in po oboroženi sili.

Vladni poslanci. so si menda tudi prisvojili mnenje, da v skupščini ni potrebnega dela. To se je pokazalo tudi zadnjič pri seji zakonodajnega odbora, ki se je bavila z uradniškim zakonom. Ako bi ne bili prišli poslanci opozicije, bi odbor sploh ne bil sklepčen. Tako se vladna večina zanima za uradniški zakon. Poslanec zemljoradniške stranke je pozval vlado, da naj porabi vso svojo avtoriteto, da se bodo poslanci vladne večine udeleževali sej odbora, ki sklepa v tako važnem vprašanju kakor je uradniški zakon. Predsednik pa je na to odgovoril s tem, da se je stvari izognil. Nato se je razpravljalo o § 7 in 8 uradniškega zakona, pri katerih je v imenu Jugoslovanskega kluba govoril poslanec dr. Dulibič. Ko je prišel na vrsto § 9, so demokrati predlagali, naj se seja odgodi, ker poslanci vladne večine tega člena še niso proučili. Seja se je na to preložila in vladni poslanci bodo posamezne točke «proučili«, če pa pridejo na sejo, je pa drugo vprašanje, ker se vestno držijo Pašič-Pribičevičevega mnenja, da skupščina nima drugega dela, kakor podpirati današnji režim.

Interpelacija glede poslanika v Rimu. Nekaj časa se je toliko pisalo o nesposobnosti in lenobi poslanika v Rimu Antonijeviča, potem je pa zopet vse utihnilo. Utihnili so listi, kakor na migljaj, poslanik Antonijevič se pa sploh ni oglasil ter je mirno ostal v Rimu, ker se tudi vlada ni izjavila, ali imajo listi, ki ga napadajo, prav ali ne. Vidi se, da so bili vsi napadi naročeni v prilog neke osebe in ko ta vsega tega ni več potrebovala, je zopet vse prenehalo in poslanik lahko mirno lenuhari v Rimu. Da se razkrinka cela igra, je vložil zdaj zemljoradniški poslanec Lovrenčevič interpelacijo na zunanjega ministra, s katero zahteva, naj se vlada izjavi, kako je s tem poslanikom in če je res tak, kakor so ga opisovali, naj ga takoj odstrani.

Afera z novim vojnim kreditom. «Obzor« prinaša po poročilih beograjskih listov, da je vojni minister general Pešič dolgo konferiral s finančnim ministrom z ozirom na naročilo za vojsko iz dobljenega vojnega kredita. Na tej konferenci sta ta dva gospoda dognala, da se zaključek z generalom Kondičem ne more udejstviti, ker nudilec ne more nabavljati naročenih predmetov. V ravnokar omenjenem slučaju država nudilca niti zavezala ni potom kavcije, tako je mogel ta «pseudoliferant« dokaj časa voditi za nos državo. Država je seve v tem slučaju položila kavcijo v znesku 35 milijonov dinarjev, ki je šla sedaj rakom žvižgat. To je najnovejša afera krog centra najnovejšega vojnega kredita. Čudno, čudno, od liferanta ne zahtevajo kavcije, država jo mora položiti in izgubi 35 milijonov.

Konec agrarne revolucije v Dalmaciji. V sredo so vendarle prišle agrarne razmere v Dalmaciji na seji agrarnega pododbora do razgovora in vsaj do začasne rešitve. Prvi je govoril poslanec Jugoslovanskega kluba dr. Dulibič, ki je obširno poročal o agrarnih razmerah v Dalmaciji in o položaju, ki ga je ustvarila znana naredba ministra za pravosodje in ministra za agrarno reformo. Končno je dr. Dulibič predlagal, naj se vprašanje izplačila neizplačanih dohodkov ustavi z moratorijem, dokler se z novim zakonom ne reši agrarno vprašanje v Dalmaciji. Predlagal je dalje, naj minister za notranje zadeve in minister za agrarno reformo napravita zakonski načrt in ga v dveh do treh dneh predložita pododboru. Poslanec Ljuba Jovanović je izjavil, da se Dulibičev predlog lahko smatra kot kompromisni predlog in da je sprejemljiv. Ministri za agrarno reformo, za notranje zadeve in za pravosodje so a limine zavrnili predlog zemljoradnikov in sprejeli Dulibičev predlog. Prosili so, naj se jim dovoli kratek rok, da ta predlog prouče. Ko so zemljoradniki videli, da so s svojim predlogom propadli, so pristali na predlog dr. Dulibiča, ki je bil nato soglasno sprejet. S tem je pač ustvarjeno nekako premirje med lastniki in najemniki zemljišč, ki so si stali mesce in mesce po Dalmaciji v pravi borbi nasproti in če bi imel režim kolikor toliko smisla za pravico in narodne težnje, bi sedaj lahko vsaj deloma popravil, kar se je z okrutnim nasiljem zagrešilo nad dalmatinskim seljaštvom. Da bi kaj takega storil, ni videti, nasprotno: pred sodnijah se izrekajo krute sodbe nad kmeti, ki so se upirali.

Po svetu.

Garancija za avstrijsko posojilo. Angleški državni kancler Baldoni je izjavil, da bodo te le države prevzele garancijo za avstrijsko posojilo: Angleška, Francija, Italija, Čehoslovaška, Belgija ter Švica.

Italijani odpoklicali svojega zastopnika iz Aten. — Smo že javili, da je angleški zastopnik koj po justifikaciji grških ministrov ostavil Atene, sedaj je tudi Italija odpoklicala svojega grškega zastopnika, le Francija izjavlja, da ona smatra usmrtitev ministrov za grško

notranjo zadevo in ne vidi nobenega vzroka, da odpokliče svoje zastopstvo.

Grški kralj v formalnem ujetništvu. Grški kralj je prosil vlado za pomilostitev na smrt obsojenih ministrov, a mu je vlada prošnjo odbila in dala postreliti obsojence. Justifikacija grških ministrov je kralja tako prestrašila, da se ne čuti več varnega na grških tleh in je prosil vlado, naj mu dovoli, da odpotuje. Vlada pa ni samo odbila prošnje kralja Jurija, ampak je storila vse korake, da zabrani morebitni kraljev pobeg v inozemstvo. Grški kralj Jurij se nahaja v formalnem ujetništvu vlade.

Tri grške generale so aretirali. Grška vlada je izdala povelje, da se zapro ti le generali: Papulos, Duzmanis in Voletta.

Usmrtitev grškega ministra Gunarisa. Eden glavnih krivcev poraza grške vojske v Mali Aziji je bil minister Gunaris, ki je bil ustreljen skupno z drugimi krivci. Radi bolehnosti ni mogel Gunaris sam na kraj justifikacije, pa so ga odnesli pred izkopan grob na nosalih. Iz Grčije poročajo, da je sprejel narod vest o usmrtitvi ministrov čisto hladnokrvno. Rojalisti in bivši pristaši kralja Konštantina bežijo iz Aten v inozemstvo iz strahu pred pogromi.

Amerika proti usmrtitvi grških ministrov. Amerikanski zastopnik v Atenah je odposlal grški vladi energičen protest proti justifikaciji grških ministrov.

Grki in Turki se kregajo radi reparacij. Na orijentski konferenci zahtevajo Turki od Grčije, da ta plača ali da reparacije za vso škodo, katero je napravila grška vojska v Mali Aziji. Grki se tej turški zahtevi protivijo na vso moč z izgovorom, češ, da Grčija ni začela ofenzive na lastno inicijativo. Ako pa bi na konferenci kljub grškemu protestu sklenili, da je Grčija obsojena na reparacijo, bodo Grki zvalili reparacijo na zaveznike in s tem tudi zaračunali stroške za prevoz svoje vojske iz Azije v domovino.

Odgovor zaveznikov ruski delegaciji. Kakor smo že poročali je Rus Rakovski predal orijentski konferenci posebno noto z ruskimi zhtevami. Zavezniki so sedaj odgovorili na to rusko noto in dovolili ruskim delegatom sodelovnje pri debati o morskih prehodih. Pri ravnokar omenjenih pregovorih bi imeli Rusi dovolj prilike, da izrazijo svoje mnenje glede vprašanja, ki spadajo v rusko interesno sfero. Komisija za rešitev spora glede morskih ožin se je sestala in bi že radi bili začeli z debatami, a so to delo preložili na prošnjo Rusov tako dolgo, da dospe v Lausanne komisar za ruske zunanje zadeve znani Čičerin.

Kot posredovalec med Francijo in Rusi nastopa na konferenci v Lausannu dr. Beneš.

Vstaja v zapadni Trakiji. Vstaja Turkov v zapadni Trakiji se vedno bolj širi, vstaši so gospodarji položaja, 5000 oboroženih puntarjev maršira proti Dedeagaču z zahtevo plebiscita za zapadno Trakijo.

Debata glede sodišč nad bivšimi bolgarskimi ministri. Bolgarska vlada se pripravlja na obsodbo bivših ministrov Gešov-Danevljeve vlade iz leta 1914 in vlade Malinovljeve iz leta 1918. Posebna parlamentarna komisija je že raziskala delovanje Malinovljeve vlade in bodo začeli sedaj zaslišavati priče. Sedaj debatirajo: ali bi naj osnovali samo eno sodišče, ki bi sodilo obe vladi, ali za vsako vlado po enega. Glede ravnokar omenjenega vprašanja o sestavi sodišč bo izrekel parlament svojo odločilno besedo. Sestavo sodišč pričakujejo v prvi polovici januarja prihodnjega leta.

Stari dolgovi. Na konferenci v Lausannu so načeli tudi važno vprašanje glede plačevanja starih turških dolgov. Turška delegacija je izjavila, da sedanja angorska vlada ne bo sama plačevala tega dolga, ampak da je treba k plačevanju pritegniti tudi one države, ki so dobile od Turčije kako pokrajino. Med nasledstvene države po nekdanji turški carevini spada tudi naša država in naši diplomatje bodo imeli dosti posla, če bodo hoteli nevarnost novih plačilnih obveznosti od naše države odkloniti. Ravno tako, kakor je bilo v Genovi. Tam se je zahtevalo, da plača Rusija vse dolgove, katere je napravil stari režim, velesile pa niso hotele Rusiji plačati, kar so se prejšnjemu režimu obvezale plačati in dati za njegovo podporo. Sovjetska Rusija je tedaj dejala: Plačajte nam, kar ste carju obljubili in mi plačamo, kar se je on zadolžil, antanta tega ni sprejela, sedaj ima pa Turčijo na vratu, samo, da so sedaj na vrsti nasledstvene države, ker je bila stara Turška med vojno proti antanti.

Beležke.

DINAR DRVI . . . . NAVZDOL.

Ko je dinar rapidno lezel navzgor, smo svarili naše čitatelje, naj se ne udajajo prevelikemu optimizmu. — Umetno, z dolarji in borznimi špekulacijami izzvana draginja valute ni mogla nuditi trajne in solidne podlage za vrednost našega denarja. Ravnatelj Balkanske banke in pomočnik finančnega ministra v osebi gospoda Plavšiča je sicer uspel dvigniti kupčijsko vrednost svoje banke kar za 60 in več milijonov dinarjev, država pa se je pri prodaji svojih deviz olajšala za nekolikokrat toliko milijonov. To, kar smo predvidevali, se je zgodilo. Dinar drvi navzdol in to celo sedaj, ko so jesenski pridelki napolnili zaloge. Kaj pa bo še le, ko bodo prazne zaloge in blagajne?! Sedaj so temu padanju naenkrat krivi tihotapci z valutami! To seveda trdi Plavšič in njegov finančni minister. Izključeno je, da bi se tihotapstvo moglo vršiti brez znanja državnih organov v taki meri, da bi občutno pritisnilo našo valuto navzdol, če je realno fondirana. Ni pa izključeno, da se je tako tihotapstvo vršilo z večjo ali manjšo vednostjo kakega Pašičevega sina, ki ima v tihotapstvu že dovoljno prakso, kakor dokazuje svoječasna platinova afera. Če je Pašičev sin kupil v Berlinu 23 hiš, je moral vendar položiti kupnino, ki pa je mogla priti samo iz Jugoslavije. In s čegavo pomočjo se je to zgodilo? Vsekakor samo s pomočjo tistih, ki so uradno izvažali valute v Švico v svrho dviganja dinarja. Zakaj bi potem ne mogli nositi tudi valuto, ki ubija vrednost našega denarja, posebno pa, če se pri tem dobro zasluži. Mi odkrito izjavljamo, da nimamo nobenega zaupanja v naše državnike. Ali naj zaupamo Pašiču, ali morda iz agromerkurstva znanemu dr. Žerjavu, ali morda celo «amerikancu« Pucelju? Ti ljudje nam ne bodo rezali kruha, a da pri tem ne žvečejo sami. Pri takem poslu morajo ljudje, ki ne uživajo zaupanja, žvižgati v svrho kontrole. Čim prenehajo žvižgati, pomenja, da so jim usta polna. Ker pa nam žvižgajo naši državniki samo uspavanke in ples po njihovem taktu, dokler ne otopimo popolnoma in si ne izrabimo bose pete, jim bodo morale čimprej zasvirati odhodnico naše volilne krogljice.

Na spomlad, ko ne bo kaj prodati in še težje kupiti, bodo državni krmarji razpisali volitve, pi katerih upajo, da bodo igrali glavno vlogo volilni fondi, napolnjeni z dragoceno razliko med valutnim dviganjem in padanjem.

In potem si še upajo trditi žerjavovci in pucljevci, da imajo čiste roke!

—o—

Turška iredenta. Zunanji minister dr. Ninčič se je potožil pri predsedniku francoske vlade radi kemalistične propagande med muslimani po južni Srbiji in drugih delih države SHS. Poincaré je lepo poslušal, ljubeznivo odgovoril, in pri tem je vse zopet ostalo. Koliko je na tej turški propagandi ravno v naši državi, se ne da reči. Ninčič je tudi radi tega govoril o njej s francoskim vladnim predsednikom, ker so vse velesile začele naglašati nevarnosti muslimanskega pokreta. Gotovo pa je, da minister Ninčič ni ostal samo pri golem informativnem poročanju o turški nevarnosti pred zavezniki, temveč, da je vso stvar prepustil policajministru Timotijeviču, ki se je začel po svojih organih zanimati za razpoloženje, ki je nastalo po Kemalovih zmagah med našimi muslimani. Policijski organi so se hitro pokazali s svojim delom in sodišče v Prilepu že ima v zaporu 19 Turkov, ki so nosili turške zastave ter baje v obilnem spremstvu obhodili osem srbskih vasi, slaveč na ves glas Kemal pašine zmage. Tudi v Prilepu so obhajali Turki veliko slavo, piščalke so svirale in bobni so bobnali ves dan, veselje in rajanje je trajalo pozno v noč, državna policija je pa vse to mirno gledala, ker ni imela naročilo, kako se naj zadrži. Če tudi Turki niso nikogar žalili in Turška ni v vojnem stanju z našo državo, je vendar prišel iz Beograda nalog za aretacijo onih Turkov, ki so sedaj zaprti in bodo služili Prilepu kot povod za veleizdajniški proces, čigar izid je že sedaj jasen: teh 19 polovljenih veselih Turkov ima dati primer, da se Kemalistične zmage ne smejo slaviti nekaznovano. Razven tega se trdi v ministrstvu policije, da dobivajo nekateri Turki pisma od Kemalistov, ki prerokujejo čas popolnega turškega osvobojenja. Po turških kavarnah in hanih, posebno po Sandžaku, — trdi beograjska «Pobeda«, se čuje neka nova pesem, o kateri se je pozneje dognalo, da je to Kemalova himna. Ta «himna« se glasi: «Sandžak anamz, ša na ma — Vatan amaz, džana maz — Feda osum džena maz« — kar bi se reklo v prevodu: Zastava nam je svetinja, domovina duša in v požrtvovanju naj bo naše življenje. — To gotovo ni nič posebnega, pa prepevanje te pesmi «Sandžak anamz« se smatra po južni Srbiji za veleizdajo, čeravno nikdo ne ve, ali je to res nova turška himna ali pa kaka navadna turška pesem. Samo domneva se, da je to himna in to že zadostuje, da gonijo Turke pred sodišča kot veleizdajalce. Dokler bodo Turki, bo tudi turški nacijonalizem in s sodnijo in procesi se ne ubija nacijonalna zavest, to bi tudi že v Beogradu lahko vedeli. Če je v državi SHS res turška iredenta, potem se je država ne bo rešila s streljanjem onih, ki pojejo «Sandžak anamz«, temveč z modro in humano upravo v onih krajih, kjer so Turki v večini ali v manjšini, pravi «Jutarnji list«.

Muslimane goni v Trakijo velesrbijanski «Balkan«, ki piše ter roti pri vseh srbskih svetinjah, da se ne bi smelo trpeti opozicijonalne politike naših muslimanov, in da bi se jih moralo, če niso z sedanjim stanjem zadovoljni, izgnati nekam v Trakijo. Na «Balkanov« članek «Eno im Trakije« odgovarja muslimansko glasilo v Sarajevu s člankom «Tu smo in tu ostanemo«, kjer pravi, da je sramota, da trpi tako zagrizeno in divjaško gonjo vlada, v kateri sedita dva muslimanska ministra Hafiz Osman ef Vilovič in Derviš Omerovič. Članek kliče razdivjanim velesrbskim hujskačem v spomin, da so muslimani tukaj autohotni element, ki je napajal vsako pedenj zemlje s svojo krvjo v bojih z najhujšimi nasprotniki ter ima še danes toliko moči, da kliče tako, da bodo vsi čuli ter si tudi zapomnili: «Tu smo in tu ostanemo.« — «Balkanovo« hujskanje je pa tudi muslimanska ministra razvnelo in šla sta k Pašiču, da zahtevata, naj se proti listu postopa po ustavi, ki prepoveduje plemensko hujskanje in gonjo. «Balkan« je to v največji meri zakrivil in nositi bi moral tudi posledice, to je zaplembo, če so ustavna določila in zakoni za vse enako veljavni. Pašič je poslušal, kimal, nazadnje pa obljubljal, da «bidne«, gotovo je pa to, da ne bo grizel v lastno roko in da bo «Balkan« lahko še naprej hujskal ter gonil danes Turke, jutri pa vse druge, ki ne odobravajo Pašič-Pribičevičevega režima.

Prisilno delo v Macedoniji. Mesec dni pred kumanovsko proslavo so začeli goniti policijski pisarji po južni Srbiji seljake na prisilno delo ali «kuluk«, kakor se to imenuje še iz turških časov, ko so turške paše s svojimi muktarji isto počenjali, kar počenja danes policajminister s svojimi pisarji in pandurji. Seljaki so morali popravljati pota, po katerih so se vozili državni avtomobili in vojaški vozovi z udeleženci in gosti parade. Prisilno delo je po ustavi sicer prepovedano, seljake se pa še vedno goni, da ob lastnem strošku popravljajo razorana pota po Macedoniji. Policijski pisarji izvajajo ta «kuluk« seveda na strankarski način in tako so prisilnega dela deležni sami muslimani, Arnavti, «bugaraši« in drugi «nezanesljivi elementi«. Na to teptanje ustave je bil že večkrat upozorjen minister policije, pa Kosta je ostal Kosta. Sedaj je vnovič protestiral poslanec Anastasijevič, ker morajo seljaki graditi in popravljati žandarmerijske postaje in kasarne in ne dobijo zato od države niti pare. Pod Turško je bilo prisilno delo kot odplačilo ali nadomestilo davka in tako je sedaj še slabše, ker mora narod plačevati davek v denarju in krvi, kot «nameček« pa še opravljati ob vseh mogočih prilikah prisilno delo. — Pod Avstrijo se je po Bosni prepevala hrvatska protiavstrijska pesem: «Brda tvoja i doline čarne, pokrile su žandarske kasarne — — —« itd., po Macedoniji je pa že tudi tako, ker se mesto šol gradijo vedno nove kasarne in še tę s prisilnim delom naroda, ki je tako potreben oddiha, miru in kulture.

Najnovejši tip profesorjev. Večkrat smo že pisali o nekakih novih profesorjih v Jugoslaviji, ki imajo od kvalifikacije edino le naslov — «profesor«. Gospod Pribičevič je sedaj imenoval na osemrazredno gimnazijo v Gornjem Milanovcu za vodjo srbijanskega popa, za književnost financijskega uradnika, enega trgovca pa za srbščino in propedevtiko.

O prezidentu Masaryku.

Ko sem ob orlovskem taboru v Brnu pravkar izišlo Šarabonovo knjižnico o češkoslovaški republiki pokazal svojemu prijatelju, navdušenemu češkemu rodoljubu-republikancu, se je ta močno zavzel, da nosi na čelu sliko Masarykovo. «Sv. Vaclav, Ciril in Metod in sto drugih slik bi bilo za knjižico pomenljivejših, nego je ta; kaj niste katoliški Slovenci nič informirani o tem možu?« Pač smo že marsikaj o njem čitali, spominjal sem se zlasti še na svojedobni parlamentarni Krekov dvoboj z Masarykom na Dunaju, a od prevrata sem treba priznati, da nas naši listi o duševnih tokih zlasti v češkoslovaški republiki in v Nemški Avstriji kratkomalo nič ne informirajo. Smo zaplankani? Praški katoliški «Lid« (ljudstvo) je v letošnji številki 239 priobčil uvodnik «Profesor Masaryk«, iz katerega naj posnamem naslednje poučne vrste:

Uprav pred 40 leti je na Karlovi univerzi v Pragi začel predavati mladi profesor Tomáš G. Masaryk. Nekateri listi ob tej priliki povdarjajo, da se je takrat pričela «narodna revolucija«, ki se je končala leta 1918. To pa ni istina, zakaj profesorsko in javno delovanje Masarykovo je tik do vojske šlo docela v drugi smeri, nego za samostalno državo. Poslednja ideja je zanikla pri njem med vojsko, ko se je njeno uresničenje pokazalo kot možno. Masaryk nikdar ni bil tvoritelj pozitivnih idej. Temeljni znak njegovega profesorskega in znanstvenega delovanja je bila kritika: bil je bister opazovalec in njegov uspeh, ko je z Gebauerjem spodnesel vero pristnosti rokopisov, ga je zapeljal v to, da je kritikoval vse ter «prevračal malike.« No, profesor, ki pobija druge avtoritete in svoje študente uči in spodbuja, naj tudi sami isto delajo, si kajpada osvoji svoje poslušalce ter se jim priljubi: saj je za dijaka največja sreča, če more sesti na sodni stol čez autoritete, pa naj je njegov intelekt temu dorasel ali ne! — Masarykovo delovanje v tem pogledu primerno označuje prof. Bráf (bivši minister in vseučiliščni profesor), ki v svojih spominih piše o Masaryku sledeče: «Nihče ne taji, da ni prinesel mnogo novih pobud ter da v gotovih smereh ni ugodno vplival na nravni čut mladine (spolna stran abstinence!). Toda tekom celega stoletja je pač komaj kdo prizadjal toliko krivice drugim, osobito ljudem, ki so kakoržekoli stali v ospredju. Širil je bolj duha kritiziranja nego kritičnega duha. Mešal se je v vse discipline, pa naj tudi ni imel o njih jasnega pojma . . . Zato je bil sicer zloben, a ne neprimeren dovtip, ki se je delal v odgovoru na vprašanje, kak razloček da je med Bogom, Viljemom II. in Masarykom: «Bog ve vse, Viljem zna vse bolje, a Masaryk zna vse najbolje.« — Za največjo napako mu štejem, da se on — ki se je ponašal, da je prišel vse poglabljat — niti sam ni dokopal do one zadovoljujoče nabožnosti, ki jo je «iskal«; vendar se pa ni nič pomišljal, v najširjih vrstah rušiti verska prepričanja — zlasti kjer je šlo za katolicizem — na nefilozofično strasten način ter se vobče ni dosti brigal za to, da bi boj za svetovni nazor vodil z najplemenitejšim orožjem; nasprotno je pogosto sam pomagal ga potlačiti na nivo običajne strankarske politične borbe . . . Vkljub temu bi si bil ta neobičajni človek mogel ohraniti neprimerno večji vodilni vpliv, ko bi ne imel te lastnosti, da je odbijal od sebe uprav zrelejše, samostojno misleče glave. Zato je pa takih bilo tekom let okrog njega vedno manj.« Tako Bráf, sam vseučiliščni profesor.

Za idejo samostalne države se je začel Masaryk zavzemati šele pozno, za časa vojne. Prej je celo dvomil o tem, da-li je smotreno, da bi se Čehi trudili za ohranitev svoje narodne individualnosti. Bráf pripoveduje o neki ostri debati, v kateri je Masaryk vprašal, «ali je borba za ohranitev naše narodnosti vredna žrtev, ki se zanj tvegajo; ne bi bilo v kulturnem oziru za nas ugodneje, spojiti se s katerim velikim kulturnim narodom in tako sile, sedaj vezane z borbo za ohranitev narodnosti, okrepiti za pozitivno kulturno delo?« Tako je sodil nekdaj Masaryk ter bil takrat mnenja, da bi bilo dobro, da bi se (Čehi) spojili z Nemci ter opustili sanje o izgradbi samostojnosti.

Napram katoliški Cerkvi se je Masaryk vedel brezobzirno. Izstopil je ter postal protestant, čeprav se ni čutil vernega protestanta, in je bil sila nepravičen v svojih sodbah. Njegovi govori in izreki o kat. Cerkvi so bili često tako strastni, da ne preneso sploh nobenega kritičnega merila (satansko sovraštvo? Opomba priobčevalca). Pogosto so bile to le demagoške fraze, prav nič se ne razlikujoče od izjav socialističnih hujskačev po shodih.

Prof. Masaryk je postal voditelj narodne odpornosti, ker zunaj mej ni bilo znamenitejše osebnosti, konečno pa je prezident naše samostalne države. In uprav sedaj se pokazuje, kako pogubno bi bilo v Masarykovi državi uporabljanje metod prof. Masaryka. Kritikov in kritikastrov imamo veliko preveč, da lahko vse «malike« prevrnemo. Prezident to najbolj čuti od onih, ki so mu bili najbližji — komunisti ga v svojih listih smešijo in sramote. A državi treba zdaj ne toliko kritike, marveč ustvarjajočega dela, sloge in sodelovanja vseh. Od profesorske delavnosti Masarykove je preostalo kaj malo. Ni ustvaril filozofskega sistema, niti zapustil «šole« za seboj. Realistična (Masarykova) stranka se je razletela med bližnje ji stranke, sleherni tje, kjer mu je migala — karijera. Fraze, ki jih je izrekel Masaryk proti kat. cerkvi: «Rim mora biti od Čeha sojen in obsojen«, ter «Dunaj je padel, pasti mora tudi Rim« — tvorijo samo še staro kložnjo napredne frazeologije ter vzbujajo le posmeh na licih. Nova doba ne pripada več privržencem miselnosti in metod, ki jih je oznanjal Masaryk, marveč njih nasprotju: krščanski idealizem raste v mladi inteligenci, krščanska renesanca pričenja delovati na misli in srce mladih čeških ljudi. Profesor Masaryk z vsemi svojimi nagoni, metodami, ljubeznijo in sovraštvom pripada že preteklosti. K profesorju Masaryku se ne more priznavati niti več sam prezident Masaryk, ker bi s tem ogrožal državo, ki ji stoji na čelu. — Tako praški «Lid«. Dobro, da se to enkrat tudi pri nas pove, da bolj razumemo pomen pozitivnega «delovanja« tistih izmed naše inteligence, ki so se ob svojem času toliko ponašali s tem, da so slušatelji in privrženci profesorja Masaryka. Koncem «Lidovega« članka omenjenemu preokretu v miselnosti velikega dela mlade češke inteligence bodi dodano še to, kar smo opazili ob orlovskem taboru v Brnu: izobešenih je bilo tudi veliko zastav prezidenta čehoslovaške republike, ki ima med belo in rdečo barvo le zgoraj pri drogu trikot v modri barvi (Masaryk-framazon); a vse te zastave so na modrini trikota nosile velik križ! In posebno mogočen odmev med slavnostnim sprevodom so vselej vzbujali vzkliki: «Ať žije katolická republika!« (Živela katoliška republika!) — S. S.

Dnevne novice.

Okrajni shodi zaupnikov in agitatorjev SLS se vršijo po tem le redu: v Ptuju 8. januarja. v Slov. Bistrici 9. januarja, v Sv. Lenartu 10. januarja, v Mariboru za levi breg 11. januarja, za desni breg 12. januarja, v Vuhredu za Marenberg 23. decembra, v Murski Soboti 9 januarja, v Križevcih (Prekmurje) 10. januarja in v Beltincih 11. januarja. Za Ormož, Ljutomer, Gornjo Radgono in Mežiško dolino se še čas zborovanja določi. Na teh shodih poročajo naši poslanci.

Podučni tečaji za naše organizatorje in zaupnike SLS se vršijo v mariborskem okrožju: dne 27. decembra pri Sv. Marku niže Ptuja, dne 28. decembra pri Sv. Lovrencu v Slov. gor., dne 30. decembra na Hajdinu, dne 29. decembra pri Sv. Bolfenku na Kogu (predavata prof. Vesenjak in posl. Žebot), dne 2. januarja pri Sv. Marjeti ob Pesnici, dne 3. januarja v Hočah, dne 4. januarja v Framu, dne 5. januarja v Radvanju pri Mariboru.

Hribar, Pucelj in špiceljski krediti. Zadnji mesec imamo na vseh zborovanjih okrajne glavarje ali politične komisarje, zraven večinoma tudi orožnike. Na shodih samostojnežev pa komisarji z orožniki na poziv in prošnjo smostojnih poslancev in po navodilu vlade redno nastopajo v večjem številu. Vse to seveda stane, posebej še politični uradniki. Tako je gospodu pokrajinskemu namestniku pošel fond in samostojni so v nevarnosti, da ne bodo imeli pri rokah ne komisarjev in ne žandarjev. Zato se je v veliki skrbi za te slovenske izdajalce in beograjske centralistične hlapce hitro pobrigal radikalni — reci pravilno staroliberalni Hribar ter prosil nujno za nove kredite. Tudi ministru Puclju je pisal, naj se temeljito potrudi za nove kredite, da bo mogoče še naprej ščititi politične sleparije pred upravičeno jezo ljudstva. Stara pesem naše sedanje vlade: za vse je denar, samo za potrebne in pametne reči ne.

Pucelj ima res veliko dela. Kakor poroča njega vreden «Kmetijski list«, Pucelj šteje, kolikorat je njegovo ime v tem ali onem časopisu zabeleženo. Spomnil se je na birtovsko-mesarskem shodu podeželskih liberalcev v svoji veliki skromnosti tudi šestodnevnice, odkar se njegovo ime omenja v tisku. Pozabil pa je izračunati, da je tekom tega časa svoje žalostne slave izvlekel lepe milijončke iz državne blagajne na račun davkoplačevalcev. In to vse za štetje svojega imena po časopisju! Če pojde tako naprej, bo Pucelj postal slaven, kakor njegov prednik Herostrat iz starogrške zgodovine, ki je zažgal najkrasnejšo stavbo Grške samo za to, da ovekoveči svoje ime. To si želi doseči tudi Pucelj z uničevanjem Slovenije. Njegovo ime v zvezi s svinjami in voli bo živelo, kakor želi «Km. list«.

«Star lisjak je Pašič in gospod Korošec se naj tolaži, da ni on prvi, katerega je potegnil«. Tako vzklika Puljevo trobilo, ker je Pašič poklical k sebi dr. Korošca, da pridobi Jugoslovanski klub v svojo vlado. Dr. Korošec je povdaril zahtevo Slovenije, na katere Pašič ni pristal. «Stari lisjak Pašič torej ni «potegnil« dr. Korošca, pač pa je «Km. list« s tem svojim vzklikom priznal, da ima Pucelj v tem oziru precej lastnih izkušenj. To verjamemo.

Na sestanku podeželski liberalnih birtov, mesarjev in mešetarjev, katerega imenujejo občni zbor SKS je referiral načelnik oddelka za kmetijstvo, navdušen avstrijski hauptman, vodja rekvizicij žita, fižola itd. za časa vojske gospod Sancin — čujte in strmite! — o našem časopisju. Za brezplačno reklamo se mu prav toplo zahvaljujemo in resnici na ljubo konstatiramo, da je on smatral za svojo dolžnost, agitirati za naše časopisje, katero je že priobčilo njegov životopis in njegove velike zasluge, za bednega istrskega kmeta in za podaljšanje vojske, ker je kljub temu, da je bil oproščen vojaške službe, požrtvovalno do prevrata vršil službo avstrijskega oficirja. Njegova izvajanja so zelo ugajala liberalnim birtom, pravim kmetom bi bolje ugajalo, če bi povedal,, kaj je oddelek za kmetijstvo storil za povzdigo živinoreje, za pomoč vsled suše prizadetim kmetom, za kmetijski pouk itd. O tem pa g. hauptman-rekvizitor molči, ker ogromna večina kmetijskih «strokovnjakov« uganja le samostojno politiko, za kmetijstvo se pa prav nič ne brigajo.

Gospod Lilek, (včasi Lileg) v Celju nam je poslal v zadevi «ljudske univerze« 4 velike pol pole. Svoje skrpucalo imenuje celo «popravek«. Gospod Lileg, pa bo moralo le ostati pri tem, kar smo zapisali. S svojim «popravkom« ste dokazali, da znate dobro prepisovati, slabo misliti in resnico izluščiti in še slabše «popravke« sestavljati. Pri najboljši volji ne moremo drugače, kakor da vaš trud in znoj položimo v uredniški koš, ker nam tudi vsi Vaši navedeni in nenavedeni naslovi prav nič ne imponirajo in ne povzdigujejo vrednosti vašega duševnega ploda.

«Schulverein« prireja božičnice na avstrijskih obmejnih šolah, katere poseča mnogo otrok onih slovenskih staršev, ki so po nesrečni razmejitvi padli pod Avstrijo. Zato je naša dolžnost, da to akcijo «Schulvereina« paraliziramo in priredimo tudi na naših obmejnih šolah božičnice z obdarovanjem uboge dece. Šolsko vodstvo pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu se obrača do vseh prijateljev obmejnega šolstva z vljudno prošnjo za pomoč! Vsak najmanjši dar v denarju, obleki ali obuvalu je dobrodošel! Usmilite se revne obmejne dece, katero čaka naloga, da kot zavedni Jugoslovani čuvajo našo državno mejo pred naskoki nemških obrambnih društev. Darove se naj blagovoli do 16. decembra poslati šolskemu vodstvu pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu. pošta Selnica.

Madžarski špijoni v hiši Rade Pašiča. Akcija takozvanih «probujenih Madžarov« je postala v naši državi zelo intenzivna. Beograjska policija je sedaj po poročilu beograjskih listov odkrila celo madžarsko špijonsko rodbino, ki je udobno in mirno živela v hiši Rade Pašiča, sina ministrskega predsednika Nikole Pašiča. Gospod Rade Pašič je imel pri sebi v službi kuharja, kuharico in sobarico, ki so bili vsi aktivni člani «probujenih Madžarov« in ki so vršili že zelo dolgo prav intenzivno špijonažo v prid Madžarske. Policija je zaprla vse tri in našla pri njih dokaj dokumentov, ki dokazujejo njih špijonsko krivdo. No, no ,da je zalotila policija te špijone v hiši kakega opozicijonalca, bi tudi gospodarja vrgli v beograjsko «glavnjačo«, ga trpinčili ter batinili tako dolgo, da bi vsled muk prisiljen izpovedal, da je znal za vohunstvo. Ker so pa špijone zalotili pri milijarderju Radetu, pa bo že tata Nikolaj potlačil, da se Radeta ne bo sumničilo soudeležbe. Ako je oče ministrski predsednik, potem si tudi njegov sin lahko marsikaj dovoli. Tako je seve samo pri nas.

Ljudsko šolstvo v Dalmaciji. Osnovne šole po Dalmaciji so postale pastorke prosvetnega ministrstva ter pokrajinske vlade. Režimski učitelji so vsi koncentrirani krog prosvetnega oddelka pokrajinske uprave, kjer žive v brezposelnosti, a je pri tem tolikanj ljudskih šol ostalo brez učnih moči. Nadalje se je lotilo prosvetno ministrstvo z nekako epidemično naglico snovanja srednjih šol ter meščanskih šol, na stotine sel pa je predanih analfabetizmu. Z ubogo Dalmacijo se danes postopa ravno tako, kot pod staro Avstrijo, ko je smatral Dunaj Dalmatince za brezpravne koloniste.

Pravi teater. Beograjska «Politika« prinaša: «Zadnjič, malo da ni bila odpovedana predstava v gledališču, ker je mestna občina ustavila električni tok, ki ni plačan že od treh mesecev. Med tem pa se je še isti večer dognalo, da občina sama dolguje gladališču subvencije in to ne za tri mesece, temveč za tri leta. In kar je najlepše, tudi dvor, ki hodi v gledališče ter zaseda svojo ložo, ni plačal že tri leta.

Hipotekarna banka na delu. Prosvetno ministrstvo je odobrilo naučni akademiji, da lahko sklene naknadno posojilo v znesku 1 in pol milijona dinarjev v svrho dozidave svoje lastne palače. To je ona Hipotekarna banka, o kateri smo pisali v «Straži«, da namerava napad na prečanske žepe in ki je osnovana samo za to, da se s prečanskim denarjem pozida ter okrasi Beograd.

Nova umobolnica v Jugoslaviji. Ministrski svet je odobril kredit 100 milijonov kron za zgradbo moderne umobolnice v selu Toponici pri Nišu. Ta umobolnica bo zgrajena za nesrečne bolnike iz južnih krajev. Doslej imamo v naši državi umobolnice v: Stenjevcu, Sarajevu, Šibeniku, in ona v Kovinu v Vojvodini se še zida.

Mlada in nepoznana samomorilka. Dne 30. m. m. krog ene ure popoldne je prišla iz Zagreba v Maksimir kakih 20 let stara gospodična. Ko je dospela do maksimirskega jezera, je tapkala z nogami po zmrznjeni površini. Na dveh mestih je bil led tako debel, da ga ni mogla prebiti z nogama. Šla je dalje ob obali, našla tanjkejši led, ga prebila in se vrgla v luknjo. Neka delavka je videla nesrečnico in klicala na pomoč trgovskega pomočnika, ki se je sprehajal po Maksimiru. Oba rešitelja pa sta dospela na pomoč prekasno. Dolgo je trpelo, predno sta izvlekla žrtev skozi luknjo izpod leda in jo položila na kopno. Deklica je bila že mrtva in je policijska komisija potrdila njeno smrt.

Žrtev pijanosti. V Glomanu pri Novem Sadu se je oženil seljak Martin Homnik zelo bogato in kmalu po poroki je začel pijančevati ter zapravljati denar. Žena videč, da bo pognal mož celo premoženje po grlu, je skušala, da ga nekoliko prikrajša pri denarnih izdatkih. Baš radi tega je prišlo med njima večkrat do zelo ostrih prepirov. Pred nekaj dnevi se povrne Homnik zopet domov v pijanem stanju, začel se je med obema zakonskima prepir, v katerem je ustrelil mož ženo iz revolverja. Po uboju je pijanec pobegnil in zapretil vsem sovaščanom, da se bo v slučaja, da ga kateri ovadi, krvavo maščeval nad njim.

Mrtev novorojenček v vlaku. Cariniki so našli te dni v Bohinjski Bistrici v vagonu brozovlaka Trst—Wien zamot, v katerem je bil zavit mrtev novorojenček, moškega spola. Mati je ostavila mrtvega otroka v vagonu najbrž v Trstu ali Gorici.

Ustrelil ga je. Dne 29. m. m. se je zgodil na Sušaku zopet en slučaj uboja. Lastnik gostilne Karl Schmautz, rodom iz Medjimurja, je ustrelil gosta Josipa Lončariča. Schmautzu se je namreč godilo zelo slabo in je bil tik pred polomom. V Schmautzovo gostilno pride mešetar Lončarič iz Klanjca v Zagorju, in sta se sprla z gostilničarjem. Krčmar je zahteval od mešetarja, da naj zapusti takoj njegov lokal, a Lončarič se ni hotel pokoriti. Razjarjeni Schmautz zbeži po vojaško puško v svojo sobo in ustreli štirikrat v Lončariča. Žrtev je pogodil enkrat v stegno, trikrat pa v trebuh, da je mešetar obležal mrtev. Puška je bila zrjavela, se je pri zadnjem strelu razletela in eden od kosov je zadel tudi zelo nevarno gostilničarjevo ženo Terezo.

Dva tovorna vlaka sta trčila skupaj te dni na progi Senta—Beilj. Obe lokomotivi in nekoliko vagonov je uničenih, nekaj oseb je ranjenih, a smrtnih žrtev ni.

Vojaško gledališče so pred kratkim osnovali v Novem Sadu.

Sarajevo brez premoga in sladkorja. Po sarajevskih trgovinah se dobita sladkor in premog samo še pod roko. Premog plačujejo v Sarajevu po 150 do 200 kron 100 kg, sladkor pa stane, če se ga dobi, 150 do 200 K — 1 kilogram.

Božične jaslice, krasne in trpežne, se dobijo v tiskarni sv. Cirila v Mariboru po 8.50, 11, 13 ali 22 din. komad.

Iz Maribora.

Kam bomo šli 8. decembra? Vsi v Narodni dom! 8. december je dan katoliškega dijaštva in mariborski katoliški dijaki priredijo ta dan popoldan ob pol 5. uri akademijo v Narodnem domu. Prav živo nam je še vsem v spominu lanska prireditev naše zavedne mladine in letos obeta biti še zanimivejša. Dijaki nastopijo pri telovadnih in pevskih točkah, posebno zanimivi pa bodo rajalni nastopi dijakinj. Pri rajalnem nastopu bo nastopilo tudi do 50 prav majhnih deklic, ki bodo rajale kot angelčki. — Ves dan so si dijaki prav lepo razdelili. Zjutraj ob pol 6. uri imajo skupno sv. mašo s sv. obhajilom v Alojzijevi cerkvi, ob pol 11. uri slavnostno zborovanje pri šolskih sestrah, popoldne pa slavnostno akademijo. Dolžnost naša je, da posetimo v prav lepem številu naše dijake in jim pokažemo, da jih hočemo podpirati.

Orlovski Miklavžev večer je nocoj ob pol 8. uri v Gambrinovi dvorani!

Miklavžev večer orlovskega naraščaja in gojenk je jutri v torek, ob 4. uri popoldne v društveni dvorani v Lekarniški ulici. Otroci naj se po možnosti udeleže v spremstvu svojih staršev! Bog živi!

O. H.

Na razstavi.

(Dalje).

Sicer imam v mislih, ki mi jih je zbudil ta čut, še drugo nič manj uvaževanja vredno rešitev tega perečega vprašanja. Učenjaki, med temi tudi profesor Zevs, učijo, da je nad nami 70 km debela zračna plast. Prvi in glavni pogoj je s tem dan. Drugemu pogoju pa lahko pridejo v okom, če hočejo, naši vrli obrtniki, ki naj začnejo zidati, če hočejo, po amerikanskem sistemu takoimenovane »oblačne ščegetalce« (Wolkenkratzer). Izven vsakega dvoma je, da se da tudi na ta način stanovanjsko vprašanje rešiti.

Toda kam sem zašel s svcjim razmotrivanjem, ko pa sem vendar na obrtni razstavi! Obrtna razstava je podobna žegnanju, kjer razstavijo kramarji na štantih svojo robo. Resnici na ljubo in obrtnikom tudi bodi povedano, da se obrtniki kajpada razločujejo od kramarjev, kakor svitle zvezde od petrolejskih svetilk. S tem pa nikakor ne trdim, da bi bile petrolejke brez vsake veljave; ravnotako so potrebne, kakor kramarji za žegnanje, ali pa še bolj.

Prijatelj Gustl me je potegnil za rokav, češ, naj ne stojim na enem mestu, kakor prikovan. Ker na čevljih nimam žrebljev, sem se premaknil in se tudi že zadel ob glinasto peč, ki je bila razstavljena v dvorani. Ne vem, ali so se vsule iz peči iskre, ali pa sem tako silno tresnil z glavo ob peč: to vem, da se mi je prav pošteno posvetilo pred očmi.

Gustl je najbrž videl te zvezde, zato me je porinil naprej, da ne bi tudi njega poškodoval kak zvezdni utrinek.

»Ampak«, obotavljal sem se, «poglej vendar natančneje to-le zanimivo peč! Ogenj je v njej, pa ne smrdi in se ne kadi. Kakšen sistem mora neki biti in čegav?«

»Prismojen si! Če bi v tej peči gorelo, bi morala biti topla in dim bi se moral ovohati. Pá je mrzla in mrtva«.

Kljub temu, da me je smatral Gustl za prismojenega in da sem ob trku videl zvezde, se nisem dal ugnati v kozji rog.

»Prismojen gor ali dol — to pač ima čisto poseben sistem. Natanko sem videl iskre; to je en dokaz. Kar se pa tiče dima, ali ne vidiš na steni napisa: Kaditi je prepovedano. Torej drva brez dima, kar je toliko, kakor smodnik brez dima. Če so iznašli eno, zakaj ne bi drugega. Pod solncem je vse mogoče«. Gustl me je pogledal zaničljivo ter rekel: »Verjamem, da je vse mogoče, ker je tudi to mogoče, da še tebe niso vtaknili v norišnico«.

»Gustl,« sem rekel v resnici globoko užaljen, »še eno tako žaltavo, pa bo najinega prijateljstva konec. Prmejkokoš, da ga bo!«

»Pa ne govori tako hentano neumno! Ali ne vidiš, kako te tujci gledajo in se ti posmehujejo«.

Ozrl sem se, ter zares zagledal nekaj zijal, pardon tujcev, ki so se mi posmehovali. No, niso bili vsi tujci, ker sem jih nekaj poznal iz prejšnjih let; zato sem sklenil, podkuriti jim za njih neotesanost. Vkljub visoki frizuri so bili vsi, kar sem jih poznal, bolj ali manj duševne puhlice, toda strašno naduti.

»Gospodje«, sem rekel, Gustl mi je sicer branil, »gospodje, oprostite, ali ste vi tudi prišli ogledovat si to razstavo?«

Odgovoril mi je rdečelasec s cvikarjem na nosu:

»Mi smo prišli študirat, ne pa ogledovat. Ogledujejo si razstavo samo duševno nazadnjaški ljudje, ki ne znajo misliti«.

»To pa je res imenitno,« sem navdušeno odvrnil, »ali mi ne bi potemtakem hoteli povedati, kje so razstavljene »blejske resolucije«, o katerih se v zadnjem času toliko piše«?

»Blejske resolucije? Gospod, kaj mislite s tem«? — Nebo nad cvikarjem se je stemnilo.

I, kaj mislim! Če so tamle razstavljeni spomeniki z Bleda, mislim, da tudi «resolucije« niso daleč«.

»To je škandal, sramota! Vi se norčujete, vi ste falot, mračnjak, separatist«, tako je bliskalo in grmelo. »Veste, kaj vam jaz svetujem,« je pristavil rdečelasec, »pojdite takoj v norišnico, kakor vam je prej svetoval vaš tovariš«.

»Hvala,« sem dejal pohlevno, »zdaj vsaj vem, kje najdem »blejske resolucije«. Obrnil sem mu hrbet ter odjadral za Gustlom. Rdečelasi učenjak je še poslal nekaj srditih sršenov za menoj; pičil me ni nobeden, ker so bili brez žela.

Toda Gustl! Z njim se ni šaliti. Saj veste, da je ženijalen in ima v peti več, ko v glavi vsi rdečelasi in cvikarnoseči naduteži, s katerimi sva se pravkar srečala na razstavi.

Zato mi jih je naštel, namreč Gustl, da sem jih komaj sproti požiral. Zameril mu pa tokrat nisem, ker me izjemoma ni imenoval prismojenega ali kaj sličnega. Prepričan sem, da so tudi njemu vse moje budalosti in neumnosti le majhna malenkost v primeri z »blejskimi resolucijami«, ki si po pravici smejo nadjati in privzeti patent najizrazitejšega abderitstva. — —

Dovolj o tem! Vsak naj hodi svoja pota, kakor mu prevdarnost kaže ali kakršen ima apetit. Gustl, na primer je izboren človek, ima apetit kakor junaki v pravljicah ter hodi vsak dan svoja pota. Toda Bog varuj, da bi mu s tem očital kaj grdega, prepovedanega. Ne, temveč za to ima svoja pota, ker ima dober apetit. Toda značajen je in mož beseda — kar je pravzaprav isto; in zato ga spoštujem in ubogam, kolikor je v mojih močeh. Tudi na razstavi.

Korakal sem torej po razstavnem prostoru za njim. Premotril je vsak predmet, rekel bi s strokovnjaškim pogledom; zato si je pridobil na mah velikanski ugled. — Obrtniki, navzoči in še bolj nenavzoči, so se kar pulili za njega hoteč in želeč skleniti ž njim kupčijske zveze. On pa, ženijalen kakor je in upam, še nadalje bo, je šel skozi vso razstavo kakor svetel komet, v čigar repu sem bil jaz le komaj na konec pripeta zvezdica. Naj ima veselje in čast! V njegovi senci se hladim tudi jaz. Jaz ga ljubim. Kdor pa veliko ljubi, mu bo veliko odpuščeno. In dobro je, da se človeku marsikaj odpusti. Obrtna razstava je namreč izboren vzgled zato. Da vam povem, kako je bilo, ker trditev brez dokaza je kakor liter najboljšega, brez vina. Saj me razumete.

Neki obrtnik je razstavil velikanski čevelj, oziroma škorenj, ki mi je posebno imponiral. Gustl je šel sicer mimo njega, kakor «mrtva stvar, ki ne vidi nič, ne sliši nič,« jaz pa in še nekaj radovednežev se je ustavilo ob tem velikanu med čevlji. Obrtnik, mislim, da je bil čevljar, je bil očividno vesel in ponosen ter je kar naprej hvalil čevelj in svojo usnato robo. Ne vem, ali me je pičil kak afrikanski komar, ali pa je bila posledica »blejskih resolucij«, da sem pokazal na škorenj ter zinil: »To je neumnost«! Še le sedaj, ko je obrtna razstava kolikor toliko končana, se prav zavedam, kako drzno, naravnost junaško trditev sem izrekel. In zato se tudi čudim, da je imela tak velikanski učinek. Rad bi opisal ta učinek, nad vse rad, če tudi izjavljam še enkrat, da ni moja navada hvaliti se. — Mislite si ogenj v strehi. Ne, mislite si, da je izbruhnil ognjenik. Tudi ne, ker ognjenika še sam nisem videl, ampak mislite si, da je sredi fantovske družbe bleknil nebodigatreba: »Vsi skupaj ste smrkovci!« Mislim, da imam prav, ako trdim, da bo tega izzivača rešil fantovskih pesti in bunk edinole čudež. Glejte, takih bunk in pesti me je na razstavi rešil moj prijatelj Gustl. Potemtakem bi bil Gustl čudež, kar pa ni; nevem zakaj ne. Vsi obrtniki, navzoči in nenavzoči so privreli skupaj.

»Kaj je, kaj se je zgodilo,« šlo je križem. Obrtnik, lastnik velikega škornja, je kazal z eno roko na škorenj, z drugo pa pretil meni. Kričal pa je tako, da so pene kar frčale po slavnem obrtniškem občinstvu. Ker šuma in vpitja ni hotelo biti ne z lepa ne z grda konec, je povzdignil obrtnik Franček svoj nežni glas ter zagrmel, da so se mu stresli prelestni kodri, s katerimi se je tako rad postavljal pred nežnim spolom: Silencijum. — — Tukaj kratka pripomba: Frančeku sem dal že prakrat škarje brusit. — Oj, ti zlati Franček! Vse Solčavske planine naj klonejo pred tvojo hladnokrvno odločnostjo in možatostjo svoje sive glave. Tvoj pretresljivi in vendar tako pomenljivi «silencijum« je razvezal vozel moje stiske in zadrege, v katero me je spravila moja nepremišljenost. Slava ti! —

Ne »silencijum« ampak prejšnji dirindaj je priklical polipa, ali kakor mu tudi pravijo — policaja. Policaj je človek v uniformi in oborožen z orožjem. Naziva se sam mož postave. Ta naziv pa ne velja za vse, ker so nekateri bolj majhne postave, ki že skoro ni več postava. Zove se tudi polip, ker svojo žrtev, po navadi človeško, prime ter je brez sile ne izpusti.

(Konec prihodnjič).

Najcenejše

se kupi razno manufakturno blago za obleko, perilo i. t. d. pri tvrdki 2-2 563

M. FELDIN, MARIBOR

Grajski trg 1. Vetrinjska ulica.

Radi dviganja dinarja so cene padle in se znižale za

10%—20%

pri vsem blagu.

J. TRPIN 950

Maribor, Glavni trg 17.

25%

plača solidno podjetje za posojilo od Din. 100.000 na eno leto. Garancija prvovrstna. Ponudbe pod „Prvovrstna“ na upravništvo. 850 3—3

Zimsko perilo, nogavice za moške in ženske, koce, odeje, preproge prodaja po znižanih cenah

Franjo Majer, Maribor

manufakturna trgovina

Glavni trg 9. 900

Poljedelci!

FIŽOL

- črešnjevec -

(Wachtlbohnen) Cocc

kupi vsako množino in plača najvišje cene

Hmelak in drug

Maribor, Slomškov trg 6.

23 460

SENO

slamo, drva ter premog, žito, krompir, sadje in druge deželne pridelke — kupuje in prodaja —

OSET ANDREJ, MARIBOR

Aleksandrova cesta štev. 57, telef. 88. 48—323

Josip Kostial Živanović, generalni ravnatelj I. hrvatske sveopće kreditne banke v Zagrebu, naznanja v svojem, kakor v imenu svojcev, da je njegov iskeno ljubljeni sin

MIROSLAV KOSTIAL ŽIVANOVIĆ

v soboto, dne 2 decembra, ob 8. uri zjutraj, nepričakovano preminul.

Truplo predragega pokojnika se prepelje v pondeljek dne 4. t. m., ob 15. uri, iz mrtvašnice starega mestnega pokopališča na tukajšnji glavni kolodvor.

Tvrdka Hmelak & Co. naznanja pretužno vest, da je njezin sodrug, gospod

Miroslav Kostial Živanović

v soboto, dne 2. decembra, ob 8. uri zjutraj, nepričakovano preminul.

Truplo predragega pokojnika se prepelje v pondeljek, dne 4. t. m. ob 15. uri popoldan, iz mrtvašnice starega mestnega pokopališča na tukajšnji glavni kolodvor.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. Odgovorni urednik: Vlado Pušenjak. Izdajatelj in založnik: Konz. [illegible]